

Romers situation i Malmö

*En rapport om Malmös minoritetspolitik utifrån
romernas perspektiv*

Malmö Stadskontor
Avdelning för
Integration och arbetsmarknad
Emma Söderman
i samarbete med Britta Ström

Sammanfattning

Malmö kommun har från regeringskansliet genom delegationen för romska frågor fått en förfrågan om att svara på ett antal frågor angående romers situation i Malmö. Vidare efterfrågar delegationen information om vilka riktlinjer kommunen arbetar utifrån angående minoritetspolitiken. Resultatet av förfrågan är den här rapporten vilken till stor del utgår från samtal som förts med romska företrädare och andra sakkunniga på området. Ytterligare ges förslag, vilka kommer utav initiativ från de romska företrädarna, på hur Malmös framtida minoritetspolitik gällande romer skulle kunna vara utformad. Vidare har stadsdelarna gett information om skolsituationen och ett antal frågor har ställts till Arbets- och Integrationscenter. Rapporten innehåller också en sammanfattande genomgång över vilka projekt och insatser riktade till romer som kommunen tidigare genomfört samt vilka verksamheter som pågår just nu.

Under samtalen med de romska företrädarna framkommer att många av Malmös 6000-7000 romer befinner sig i ett utanförskap som karaktäriseras av ett långt avstånd till arbetsmarknaden, en otillräcklig skolgång och utbildningsnivå, stora svårigheter på bostadsmarknaden samt en misstänksamhet gentemot svenska myndigheter. Exempelvis bedöms 350 av 3500 i arbetsför ålder arbeta inom den öppna arbetsmarknaden, samt att av 1000 barn i skolpliktig ålder menar de romska företrädarna att 400-600 inte är i skolan överhuvudtaget. Ur ett välfärds- och folkhälsoperspektiv är bilden de romska representanterna målar upp således relativt dystert. Dock är det viktigt att uppmärksamma de små framsteg som gjorts där exempelvis romska elevassistenter gör en oerhörd insats i att stötta de romska barnen i skolan.

För att starta en förändringsprocess i rätt riktning krävs tid och resurser, där informationsspridning, kunskapshöjning samt romers delaktighet och medbestämmande i samhällslivet kan ses som några grundpelare. Det är ytterst få av romerna i Malmö som känner till att romer har minoritetsstatus, och långt färre känner till vad den innebär. Med stöd i artikel 15 i ramkonventionen har ett förslag angående romers framtid i Malmö formats under samtal med de romska företrädarna. Förslaget utgörs av två steg, där det första steget handlar om att bilda en arbetsgrupp som utgörs av romska representanter boende i Malmö och samordnas av en neutral, icke-romsk, person. Den neutrala personen skulle även kunna ha ett övergripande minoritetsansvar inom kommunen.

Under ett första år skulle en sådan arbetsgrupp fundera kring hur en romsk lokal delegation skulle kunna se ut samt vilken funktion delegationen skulle ha. Vidare skulle

arbetsgruppen fokusera på att sprida information till de romska grupperna om att diskussionen pågår för att försöka hörsamma så många olika röster som möjligt. I arbetsgruppen skulle diskussionen exempelvis kunna handla om vilka som kan vara lämpliga medlemmar i en framtida lokal delegation, om det kan finnas en vilja och möjlighet att fungera rådgivande åt kommunen, samt vilka egna initiativ man önskade gå vidare med. Arbetsgruppens medlemmar skulle vara formellt tillsatta och arvoderade för att likna hur en styrelse fungerar.

Efter ett år skulle arbetsgruppens arbete och synpunkter utvärderas och beslut om hur arbetet skulle gå vidare tas. I ett scenario där det upplevs som att arbetet i gruppen fungerar bra och det finns underlag och möjlighet, skulle en romsk lokal delegation upprättas.

I samtalen med romer har också behovet av en särskild rådgivningsfunktion kommit upp. Stadskontoret har beviljats medel till en förundersökning som ska leda fram till hur en sådan rådgivningsfunktion kan utformas.

Det ska understrykas att ovanstående förslag kommer från samtal med romska företrädare. I syfte att konkretisera och värdera förslagen krävs mer långtgående diskussioner med romska företrädare i Malmö.

Slutligen ska det poängteras att denna rapport inte syftar till att ge en heltäckande bild av situationen för romer i Malmö. Dock ger de samlade resultaten från de olika intervjuerna med de romska representanterna samt svaren från stadsdelarna och Arbets- och Integrationscenter tillräckligt med material för att ur ett minoritetsrättsligt perspektiv konstatera att specifikt riktade insatser gentemot romer behövs. Vidare finns det även behov att ytterligare utreda romers situation i Malmö ur ett brett perspektiv av välfärd och folkhälsa.

<u>1 INLEDNING</u>	3
1.1 MINORITETSPOLITIKEN OCH ROMER	3
1.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	4
<u>2 ROMERNAS SITUATION I MALMÖ</u>	4
2.1 ANTAL ROMER I MALMÖ INDELADE EFTER ÅLDER OCH GRUPPTILLHÖRIGHET	4
2.2 BARN OCH SKOLA	5
2.3 MODERSMÅL	6
2.4 VUXENUTBILDNING/I.R.I.S SKOLAN	7
2.5 ARBETE OCH SYSSELSÄTTNING	8
2.6 BOSTADSSITUATIONEN	9
<u>3 ROMSKA FÖRENINGAR I MALMÖ</u>	9
<u>4 EFFEKTERNA AV TIDIGARE PROJEKT</u>	10
<u>5 FÖRSLAG OM ATT ÖKA ROMERS DELTAGANDE OCH MEDBESTÄMMANDE I MALMÖ</u>	11
<u>6 SLUTORD</u>	12
<u>DENNA RAPPORT SYFTAR INTE TILL ATT GE EN FULLSTÄNDIG BILD AV SITUATIONEN FÖR ROMER I MALMÖ, OCH KAN SÅLEDES INTE LIGGA TILL GRUND FÖR LÅNGTGÅENDE GENREALISERINGAR. DOCK MÅLAR DE ROMSKA REPRESENTANTERNA UPP EN BILD, VILKEN VAD GÄLLER BARNEN TILL STOR DEL BEKRÄFTAS AV SKOLORNA, AV ATT MÅNGA ROMER LEVER I UTANFÖRSKAP. ENLIGT KARTLÄGGNINGEN STÅR EN MAJORITET AV ROMERNA UTANFÖR ARBETSMARKNADEN, ETT SKRÄMMANDE STORT ANTAL BARN GÅR INTE I SKOLAN ELLER HAR EN BRISTFÄLLIG SKOLGÅNG, BOSTADSBRISTEN OCH TRÅNGBODDHETEN ÄR ETT FAKTUM. UR ETT VÄLFÄRDS- OCH FOLKHÄLSOPERSPEKTIV FINNS DET SÅLEDES ALL ANLEDNING ATT KÄNNA STOR ORO INFÖR ROMERS FRAMTID I MALMÖ. MED DETTA SAGT SKA ÄVEN LJUSGLIMTARNA FRAMHÄVAS, DÄR EXEMPELVIS NÅGRA ROMSKA BROBYGGARES ARBETE I SKOLORNA ÄR BEUNDRANSVÄRT OCH FRAMGÅNGSRIKT. VIDARE SKA BETONAS ATT DISKUSSIONERNA UNDER ARBETES GÅNG VARIT MYCKET KONSTRUKTIVA OCH HOPPFULLA. ERFARENHETERNA SOM DRAGITS AV TIDIGARE PROJEKT OCH SATSNINGAR HAR OCKSÅ LETT TILL EN MEDVETENHET BLAND SÄVÄL ROMER SOM KOMMUNENS ANSVARIGA, OM VILKA PROBLEM OCH SVÅRIGHETER SOM KAN UPPSTÅ. UTIFRÅN DESSA ERFARENHETER BEFINNER MAN SIG I ETT SKEDE DÄR DET KAN FINNS EN ÖPPNING FÖR ATT GÅ VIDARE MED PROBLEMATIKEN KRING ROMERS SITUATION I MALMÖ OCH DÄR DAGORDNINGEN FÖR DISKUSSIONEN SÄTTTS TILLSAMMANS MED ROMER.</u>	12
<u>BILAGA 1</u>	14
FRÅGOR TILL ROMSKA FÖRETRÄDARE	14

BILAGA 2	15
FRÅGOR OM SKOLSITUATIONEN TILL STADSDELARNA	15
BILAGA 3	16
SVAR OM SKOLSITUATIONEN FRÅN MALMÖS STADSDELAR	16
FRÅGOR TILL AIC OM ROMER I MALMÖ	18
BILAGA 5	19
SVAR FRÅN ARBETS- OCH INTEGRATIONSCENTER	19

1 INLEDNING

1.1 Minoritetspolitiken och romer

Genom att Sverige år 2000 ratificerade Europarådets konvention för skydd av nationella minoriteter (ramkonventionen) fick romer status som nationell minoritet i Sverige. En delegation för romska frågor inom regeringskansliet tillsattes 2007 för att följa konventionens tillämpning i Sverige. Delegationen har riktat ett antal frågor till kommunen om romers situation i Malmö samt om kommunens minoritetspolitik. Utifrån dessa frågeställningar som rör områden såsom skola, arbets- och bostadsmarknad, samt aspekter på kultur och delaktighet, har denna rapport tagits fram.

Vad romers minoritetsstatus innebär för det praktiska arbetet på kommunal nivå behöver diskuteras och värderas, inte minst med romerna själva. Sverige har exempelvis genom ratificeringen förbundit sig att vidta åtgärder mot diskriminering, att underlätta romers tillträde till massmedia, samt att erbjuda romska barn modersmålsundervisning oberoende av antal elever. De rättigheter romer tillerkänns kan även kräva särskilda riktade åtgärder för att uppfylla. Exempelvis finns det enligt artikel 4.2. i ramkonventionen stöd för att genomföra lämpliga åtgärder inom alla områden av det ekonomiska, sociala, politiska och kulturella livet, vilka syftar till att främja jämlikhet mellan romer som minoritet och majoritetsbefolkningen. Resultaten av denna rapport och insikten om romers underordnade position i samhället jämfört med majoritetsbefolkningen, visar på att specifika insatser gentemot romer inte bara är motiverade utan nödvändiga.

Samtal med romska representanter, som beskrivs närmare i kapitel 1.2, har också tagit avstamp i artikel 15 i ramkonventionen vilken behandlar romers rätt till deltagande och medbestämmande i offentliga angelägenheter, och då särskilt sådana som berör dem. Diskussionen har förts utifrån en ambition att konkretisera hur romers deltagande och medbestämmande skulle kunna se ut, samt vilka förutsättningar som behövs för att förverkliga detta. Vidare är det viktigt att i sammanhanget lyfta fram att endast ett fåtal romer känner till vad minoritetsstatusen innebär. Rapporten syftar därför inte bara till att belysa hur situationen ser ut för romer i Malmö utan också till att presentera förslag till hur arbetet med romer, utifrån deras minoritetsstatus, ska kunna ske i framtiden. Det ska understrykas att de förslag som presenteras är utformade tillsammans med romska företrädare utifrån deras idéer.

1.2 Tillvägagångssätt

Rapporten lägger stor tyngd vid hur representanter för de olika romska grupperna beskriver situationen för romer i Malmö. Utgångspunkten är ett tiotal återkommande möten, under sommaren och början av hösten, med romska representanter från de olika grupperna i Malmö. Viktigt att poängtera är att romer i Malmö är en oerhört heterogen grupp och ambitionen att uppnå en faktisk representativitet måste förstås utifrån svårigheter såsom många olika grupper, nationaliteter, kön samt ålder. Den statistik som redovisas över antal romer i Malmö, åldersgrupper med mera är dock att betrakta som en kvalificerad uppskattning, då den delvis kunnat dubbelkontrolleras mot uppgifter om skolan från stadsdelarna, se bilaga 4. Vidare har mycket fokus lagts på att samtala om framtiden utifrån romernas nuvarande situation och utifrån vilka rättigheter som tillkommer dem i och med deras minoritetsstatus. Det ska även här påpekas att det krävs långt mer detaljerade och långtgående diskussioner för att fastslå en struktur för hur arbetet med Malmös romer i framtiden ska se ut, dock kan det som beskrivs i denna rapport vara att betrakta som ett avstamp utifrån vilket kommande diskussioner kan utgå. De diskussioner som hittills har förts har utgått från de erfarenheter som tidigare gjorts där slutsatsen kan dras att det är oerhört viktigt att i framtiden utgå från att romer *inte* är en homogen grupp.

Förutom romernas egen berättelse om situationen i Malmö och konkreta förslag om vad de vill genomföra i framtiden rymmer även rapporten en sammanfattning av hur stadsdelarna i Malmö svarat på frågor gällande skolsituationen, se bilaga 3 och 4. Frågor har även ställts till Arbets- och Integrationscentren angående särskilda insatser gentemot romer, se bilaga 5 och 6. Vidare har samtal förts med personal på I.R.I.S skolan angående vuxenutbildningen för romer. Det är viktigt att komma ihåg att alla statistiska uppgifter är osäkra eftersom ingen registrering av individers kulturella bakgrund får göras.

2 ROMERNAS SITUATION I MALMÖ

2.1 Antal romer i Malmö indelade efter ålder och grupptillhörighet

I Malmö finns det omkring 6000-7000 romer indelade i sex olika grupper; lovara, kalderasha, rumungri, arli, gorbet samt kalé. Vidare är grupperna indelade i nio nationaliteter; uppdelade i antal så finns det 250-300 svenska romer, 250-300 ungerska romer, 400-500 polska romer, 1500 tjeckiska och slovakiska romer, 500 rumänska romer, 20-30 ukrainska romer, 1000 romer från forna Jugoslavien, 2000 senare anlända romer från Balkan samt 100 romer av övrig nationalitet. Då det sista mötet hölls deltog även en representant från Föreningen

Resandefolkets Riksorganisation, som har en lokal förening i Malmö. I Malmö bor det enligt uppgifter från denne representant 2000-3000 resande, dessa finns inte med i rapportens beskrivning av romers situation i Malmö.

Av dessa 6000-7000 romer är 400 romer mellan 0-6 år, 1000 romer mellan 7-15 år, 1000 romer mellan 16-20 år, 3500 romer mellan 21-65 år, 800 romer 65 år och uppåt.

I Malmö bor också romer som inte har uppehållstillstånd, dessa är främst från Rumänien. De romska representanterna menar att det är svårt att veta hur många romer som lever utan uppehållstillstånd i Malmö, och att detta är en grupp som de inte har bra överblick över. Då det är svårt att få fram information om romer utan uppehållstillstånd i Malmö, är deras specifika situation något som inte tas upp i rapporten. Dock är det viktigt att poängtera denna grupp inte kan ignoreras utan påverkar situationen i Malmö.

2.2 Barn och skola

Av de 400 barnen mellan 0-6 år går ungefär 150 stycken i förskola. Denna uppgift skiljer sig från stadsdelarnas, se bilaga 4, vilka menar att knappt 60 romska barn finns i förskolan. Många av de romer som senare anlant från Balkan uppger inte att de är romer, utan uppger istället nationalitet såsom bosnier eller serb. Detta kan vara en förklaring till att siffrorna skiljer sig åt.

De romska representanterna menar att det kan finnas en ovilja i familjen att lämna ifrån sig barnen då man hellre vill ta hand om dem själva i hemmet. Till detta kommer svårigheterna med att få en förskoleplats. De romska mammorna förlorar ofta rätten till, eller har svårare att hävda barnets behov av förskoleplats, då de många gånger är mammalediga med yngre syskon.

Ungefär 450 av de cirka 1000 barnen mellan 7-15 år bedöms sköta sin skolgång. Med detta menas att barnen är i skolan, även om närvaron generellt är sämre än majoritetens. Statistiken stämmer relativt bra överens med siffrorna från stadsdelarna vilka har kännedom om 330 romska barn i skolan. Enligt denna statistik verkar det således finnas en stor grupp barn, 550-670 barn (beroende på skolornas eller romernas uppgifter) som inte är i skolan alls. Utifrån denna undersökning är informationen allt för knapphändig för att kunna säga någonting om situationen för dessa barn. Vad som dock har nämnts är att en del barnfamiljer som flyttar från en kommun till en annan inte anmäler sin flytt eller sina barn till ny skola. Således undrar kommunen familjen flyttat från var familjen tagit vägen, men besitter oftast inte resurser att följa upp ärendet, medan mottagarkommunen inte får kännedom om familjens

inflyttning. Vidare är orsakerna till varför barnen inte är skolan med all säkerhet mycket komplexa och det krävs mer djupgående undersökningar för att kunna dra några slutsatser.

Både skolorna och romska företrädare gör gällande att antalet barn som sköter skolan minskar dramatiskt i högstadieåldern, detta gäller särskilt tjejer. Det är ytterst få romska tjejer som går ut högstadiet med fullständiga betyg.

Att endast ett fåtal går ut med godkända betyg från högstadiet får vidare konsekvenser i gymnasiet då få romer studerar vidare efter grundskolan. Detta beror bland annat på att man saknar grundläggande behörighet att påbörja sina gymnasiestudier. Av 1000 ungdomar i gymnasieålder går endast 50 ungdomar i gymnasiet. Endast fem av dessa tar i genomsnitt studenten med fullständiga betyg. De romska företrädarna menar att denna låga siffra måste sättas i relation till att det tidigare inte var någon rom som tog studenten.

2.3 Modersmål

Det finns knappt någon modersmålsundervisning på romani chib i skolan. I Malmö finns det två modersmåls lärare, båda tillhörande den polsk romska gruppen. Av 1000 barn i skolpliktig ålder har, enligt romernas uppgift, ett tiotal barn undervisning i romani på rumungri dialekt. Då det i vissa fall kan vara svårt att förstå undervisning på annan dialekt än den som talas i hemmet kan det vara ett problem att det inte finns undervisning tillgänglig på samma dialekt av romani chib som man är van vid. Vidare är det inte alla som anmäler sina barn till modersmålsundervisning i romani chib i skolan. Detta för att man menar att man lär sina barn romani chib hemma och att det är bättre att barnen i skolan får modersmålsundervisning på hemlandets språk såsom exempelvis polska eller ungerska. En annan anledning till att föräldrar inte anmäler romani chib som modersmål är att familjer i vissa fall inte vill att skolan ska veta att de är romer. Detta gäller främst romer som senare anlant från Balkan från början av 90-talet och framåt. Denna grupp romer har nyligen kommit från krigets Balkan där de blivit utsatta för förföljelse just på grund av att de är romer, vilket kan göra att det kan finnas en försiktighet kring att berätta att man är rom.

I samtalet kring modersmål framgår att särskild modersmålsundervisning inte är det som främst eftersöks. Däremot finns det ett stort behov av studiehandledning på modersmålet då en del romska barn har svårt att förstå undervisningen på svenska, känner sig dumma och tycker skolan är tråkig. Många vittnar om att detta problem kan lösas genom att man har en person med sig som översätter till romani de gånger den romska eleven har svårt att förstå undervisningen på svenska.

2.4 Vuxenutbildning/I.R.I.S skolan

Under 90-talet utvecklades ett samarbete mellan kommunen, politiker¹ och olika romska grupper i en arbetsgrupp som samordnades av en tjänsteman, Cecilia Bengtsson. Genom samarbete med arbetsgruppen och Cecilia Bengtsson bildades år 1997 Europaföreningen. Europaföreningen inledde samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och studiecirkel startades där romer kunde få undervisning i grundläggande datakunskaper, svenska och modersmål. Under samtal med Studieförbundet Vuxenskolan tog idén om en romsk vuxenskola form. Under 1997 påbörjades samarbete med kunskapslyftet och tack vare stöd från rektorn på Vuxenskolan och arbetsgruppen öppnade 1998 den romska vuxenskolan I.R.I.S. Grundarna av skolan genomförde uppsökande verksamhet där man genom sitt nätverk kontaktade romer man trodde skulle behöva vuxenutbildningen. Denna uppsökande verksamheten gav resultat och hösten 1998 hade skolan 170 elever och många som stod i kö för att komma in på skolan. Skolan erbjöd vuxna elever grundskoleundervisning på olika nivåer, man har även haft ljudteknikerutbildning samt samarbete med Kvarnby Folkhögskola för att på ett bra sätt kunna leda elever som klarat grundskolan in i högre studier på gymnasial nivå. Samarbetet med Kvarnby Folkhögskola avslutades dock på grund av vissa samarbetssvårigheter, där romerna inte kände sig välkomna och hade hög frånvaro vilket inte var uppskattat av lärare och skolläring.

Vuxenutbildning framhålls av romska företrädare som oerhört viktig och i nuläget finns det 70 platser på I.R.I.S. Närvaron är inte heller lika hög som den var under de första åren efter uppstarten. Detta har olika orsaker men en orsak som lyfts fram är att många av eleverna fortfarande känner att det är svårt att se vad studierna ska leda till. På I.R.I.S skolan kan man endast erhålla grundskolekompetens vilket inte är tillräckligt för att vara konkurrenskraftig på arbetsmarknaden. De romska representanterna efterfrågar från politikernas sida en större förståelse för att det är svårt att mäta omedelbara resultat av vuxenutbildningen då många romer inte har någon skoltradition vilket försvårar situationen. Vidare efterfrågas mer resurser till vuxenutbildning för romer då behovet bedöms vara mycket stort och man ser med oro konsekvenserna av de senaste årens nedskärningar på vuxenutbildning. I nuläget finns det fem lärare som lär ut svenska, matematik, engelska samt datorkunskap på I.R.I.S skolan.

På I.R.I.S skolan vill man starta yrkesutbildningar samt utbildningar där praktik ingår. Det framhålls som oerhört viktigt för kommande generation att deras föräldrar får utbildning så att

---

¹ Birgitta Nilsson, Elisabeth Elg och Nade Johansson

föräldrarna i sin tur kan förstå vikten utav utbildning och bli bättre på att motivera sina barn att gå i skolan.

2.5 Arbete och sysselsättning

Av de 3500 som befinner sig i arbetsför ålder, 21-65 år, uppskattar de romska representanterna att ungefär 10 % har ett arbete. Detta innebär att 350 arbetar, siffran är dock tämligen osäker, men kan ge en fingervisning om hur arbetsmarknadsanknytningen ser ut. Av 350 arbetande är andelen män större än andelen kvinnor, men det framhålls att antalet kvinnor på arbetsmarknaden har ökat och fortsätter att öka.

Arbetsituationen kan även skilja sig åt mellan de olika romska grupperna. Romer som kommit till Sverige från Balkan tidigt 90-tal och framåt, bedöms vara en grupp där fler har arbete jämfört med andra romska grupper. Vad detta beror på är svårt att säga. Exempelvis lyfts det fram att de senare anlända från Balkan arbetat på den öppna arbetsmarknaden under Tito vilket ger att det blir lättare på grund av tidigare yrkeserfarenhet att få arbete i Sverige och i Danmark. Senare anlända har även i högre grad en avslutad gymnasieutbildning. Vidare menar de romska representanterna att de senare anlända sällan säger att de är romer vilket gör att de inte blir diskriminerade på samma sätt som de som är öppna med sitt romska ursprung. Att bli utsatt för diskriminering bedöms vara mer vanligt då det är fråga om anställning eller inte, än då en person väljer att först efter en tid på arbetet berätta att hon eller han är rom. Dock har personer berättat att de utsatts för olika former av trakasserier på sin arbetsplats när de berättat om sitt romska ursprung.

Yrkesområden där romer befinner sig är exempelvis svetsare, personlig assistent, anhörigvårdare, städare, samt ett fåtal inom barn- och ungdomsverksamhet som exempelvis brobyggare och hemspråklärare. Av dessa yrken är städare och svetsare de enda yrken som inte har en direkt koppling till den anställdes romska bakgrund. Personliga assistenter och anhörigvårdare får sina anställningar på grund av att det är en rom som behöver assistans av en person med medvetenhet om traditioner, språk och seder. Brobyggare är romer som ska fungera som en länk mellan majoritetssamhället och de romska grupperna.

Av de romer som inte har ett så kallat riktigt arbete är det svårt att säga hur många av dessa som befinner sig i arbetsmarknadspolitiska åtgärder, studerar eller har socialbidrag.² Generellt kan sägas att majoriteten av romerna befinner sig långt ifrån den formella arbetsmarknaden och upplever att det är mycket svårt att få ett arbete.

---

² Från kommunens Arbets- och Integrationscenter, AIC, kan inga uppgifter hämtas eftersom personalen inte känner till vilka av de inskrivna som är romer. Se bilaga 6.

2.6 Bostadssituationen

Bostadssituationen i Malmö anses allmänt vara mycket svår och de romska representanterna hävdar att romer är extra utsatta. Hyresvärdarna kan identifiera en romsk familj efter deras namn och det finns många fördomar. En av dessa är att romer har tio till tolv barn i varje familj, något som de romska representanterna menar inte stämmer längre, då det numera är vanligt med fyra till fem barn i varje familj. Vidare ger hyresvärdar inte romer bostad eftersom de är rädda att svenskarna i området då kommer att flytta ut.

Har man tur att överhuvudtaget få ett kontrakt sker detta oftast genom kontakter, antingen genom vänner eller genom att hyresvärden sedan tidigare känner till familjen. Vidare betalas det pengar ”under bordet” för att få ett hyreskontrakt.

Ett stort problem är trångboddheten vilken är en konsekvens av bostadsbristen. Det är inte ovanligt att de unga efter att ha bildat egen familj tvingas bo tillsammans med sina föräldrar, vilket leder till att så många som tio personer kan tvingas bo i en lägenhet med endast fyra rum. Att man tvingas sova på gatan är ovanligt eftersom släktingarna ställer upp, men många kan egentligen kallas hemlösa då de har en ohållbar bostadssituation inneboende hos släktingar i mycket trånga lägenheter.

3 ROMSKA FÖRENINGAR I MALMÖ

I Malmö finns det cirka 15 föreningar eller grupper som genomför föreningsliknande aktiviteter i olika grad. Föreningar är i stort sett uppdelade efter nationalitet och släkt. Uppdelningen mellan romer utefter nationalitet, grupp och släkt återfinns inte bara i föreningar utan även inom andra områden såsom i skolan, både gällande vuxenutbildning och grundskola, där det finns en tendens att man håller sig till sin egen grupp under raster och liknande. Aktiviteter inom föreningarna ser lite olika ut från förening till förening. Romska Kulturcentret i Malmö nämns som en förening som lyckas genomföra många aktiviteter och verksamheter. Romska företrädare menar dock att föreningens aktiviteter inte vänder sig till alla grupper av romer och det efterfrågas en organisation som får stöd av Malmö stad där alla romer, oavsett nationalitet eller grupptillhörighet, kan känna sig välkomna och få tillgång till resurser. De andra föreningarna har sällan tillgång till lokal och ekonomiska bidrag, och detta påverkar i vilken grad föreningen är aktiv. Vidare menar de romska representanterna att redovisandet av bidrag måste bli bättre inom flertalet av de romska föreningarna.

Under samtalen kring föreningarna i Malmö kommer även problemet med konflikter mellan de olika romska grupperna upp. Det finns en frustration över att det är svårt att komma

överens, samt en frustration över att majoritetssamhället ofta betraktar romer som en homogen grupp. De romska representanterna uttrycker en önskan efter att komma överens inom vissa viktiga områden, där romerna i Malmö kan identifiera gemensamma intressen. Samtidigt vill de olika grupperna inom den romska minoriteten tillåtas vara olika, och de romska representanterna efterfrågar en förståelse från majoritetssamhällets sida för dessa olikheter. En önskan som de romska representanterna uttrycker är att kunna ha ett forum där alla grupper av romer finns representerade, där ung och gammal kan mötas, samt där både män och kvinnor deltar.

4 EFFEKTERNA AV TIDIGARE PROJEKT

I genomgången av tidigare projekt och i mina intervjuer med personer som deltagit i dessa återkommer vissa gemensamma drag. Ett generellt problem med projekten är att de ofta är allt för kortsiktiga. Det krävs ett mer långsiktigt perspektiv för att åstadkomma de förändringar projekten syftar till. Vidare måste det även finnas en hållbarhet som garanterar att alla inblandade parter tar sitt ansvar för att nå målen med projekten. Generellt kan sägas att det råder en ”projektmättnad” och att stabilitet och långsiktighet efterfrågas. Detta blir viktigt både för den som är anställd inom projektet samt för den målgrupp som projektet riktar sig till. Exempelvis talade en av de tidigare brobyggarna om problemet med att bygga upp ett förtroende hos eleverna när man sedan försvinner därifrån på grund av att skolan gör andra prioriteringar. Detta sker även då skolans elever och lärare är mycket nöjda med det utförda arbetet.

Vad som också kan sägas vara ett genomgående drag, som gäller många av projekten är att de ofta är formulerade långt ifrån deras tilltänkta målgrupp. Att arbeta i projektform hade kunnat vara mer framgångsrikt om projekten hade varit bättre förankrade hos målgruppen, eller ännu bättre, varit formulerade av målgruppen. Ett exempel på delaktighet i projekt som många deltagare och andra berörda nämner som framgångsrikt är den arbetsgrupp där kommunen, politiker och romska grupper, samordnade av tjänstemannen Cecilia Bengtsson, samlades för att samtala om situationen för romer i Malmö. Inom ramen för arbetsgruppen initierades en mängd projekt där inspelningen av filmen Grofo är det projekt många nämner med stolthet. Grofo är en spelfilm om en narkotikamissbrukare och filmen var ett led i att stoppa utbredningen av narkotikamissbruk hos unga romer. Grofo spreds både inom Sveriges gränser och i övriga Europa, och används än idag för att informera om narkotika.

Projekt har vidare en tendens att vara formulerade utifrån att det enbart behövs en förändring hos romerna och i de romska traditionerna. Detta stämmer, men är inte hela

berättelsen. Det är viktigt att, utan att för den skulle skapa en offerroll för romer, se till det svenska samhällets attityd mot romer. Många individer och mer övergripande rapporter vittnar om att diskriminering och avståndstagande fortfarande är ett allt för vanligt bemötande av romer.

5 FÖRSLAG OM ATT ÖKA ROMERS DELTAGANDE OCH MEDBESTÄMMANDE I MALMÖ

Diskussionen med de romska gruppernas företrädare, om konkreta åtgärder för romers framtid i Malmö, har rört sig om hur ett arbete utifrån artikel 15 i ramkonventionen kan utföras på lokal nivå. Artikeln behandlar romers rätt till deltagande och medbestämmande, och med utgångspunkt i detta har diskussion förts om upprättande av en organisation där romer får en reell chans att påverka.

Detta är inte en lätt process och det är även en process som måste tillåtas att ta tid. Ett förslag som tagits fram handlar om att forma processen utifrån två steg där det första innebär ett bildande av en arbetsgrupp som utgörs av romska representanter och som samordnas av en neutral, icke-romsk, person. Den neutrala personen skulle även kunna ha ett övergripande minoritetsansvar inom kommunen.

Inledningsvis under det första året skulle en sådan arbetsgrupp fundera kring hur en romsk lokal delegation av romer skulle kunna se ut samt vilken funktion delegationen skulle ha. Vidare skulle arbetsgruppen fokusera på att sprida information till de romska grupperna om att diskussionen pågår för att försöka hörsamma så många olika röster som möjligt. I arbetsgruppen skulle diskussionen exempelvis kunna handla om vilka som kan vara lämpliga medlemmar i en framtida lokal delegation, om det kan finnas en vilja och möjlighet att fungera rådgivande åt kommunen, samt vilka egna initiativ man önskade gå vidare med. Arbetsgruppens medlemmar skulle vara formellt tillsatta och arvoderade för att likna hur en styrelse fungerar.

Efter ett år skulle arbetsgruppens arbete och synpunkter utvärderas och beslut om hur arbetet skulle gå vidare tas. I ett scenario där det upplevs som att arbetet i gruppen fungerar bra och det finns underlag och möjlighet skulle en romsk lokal delegation.

I samtalen med romer har också behovet av en särskild rådgivningsfunktion kommit upp. Stadskontoret har beviljats medel till en förundersökning som ska leda fram till hur en sådan rådgivningsfunktion kan utformas.

Det ska poängteras att detta är ett förslag vilket är utarbetat av de romska representanterna. I syfte att konkretisera och värdera förslagen krävs mer långtgående diskussioner med romska företrädare i Malmö.

6 SLUTORD

Denna rapport syftar inte till att ge en fullständig bild av situationen för romer i Malmö, och kan således inte ligga till grund för långtgående genrealiseringar. Dock målar de romska representanterna upp en bild, vilken vad gäller barnen till stor del bekräftas av skolorna, av att många romer lever i utanförskap. Enligt kartläggningen står en majoritet av romerna utanför arbetsmarknaden, ett skrämmande stort antal barn går inte i skolan eller har en bristfällig skolgång, bostadsbristen och trångboddheten är ett faktum. Ur ett välfärds- och folkhälsoperspektiv finns det således all anledning att känna stor oro inför romers framtid i Malmö. Med detta sagt ska även ljusglimtarna framhållas, där exempelvis några romska brobyggares arbete i skolorna är beundransvärt och framgångsrikt. Vidare ska betonas att diskussionerna under arbetes gång varit mycket konstruktiva och hoppfulla. Erfarenheterna som dragits av tidigare projekt och satsningar har också lett till en medvetenhet bland såväl romer som kommunens ansvariga, om vilka problem och svårigheter som kan uppstå. Utifrån dessa erfarenheter befinner man sig i ett skede där det kan finnas en öppning för att gå vidare med problematiken kring romers situation i Malmö och där dagordningen för diskussionen sätts tillsammans med romer.

Utifrån romers minoritetsstatus finns det många ingångar till att diskutera romers framtid i Malmö. I denna rapport lyfts romers aktiva deltagande och medbestämmande i samhällslivet, utifrån artikel 15 i ramkonventionen, fram. Detta har gjorts utifrån en tanke om att romers framtid i Malmö måste formas tillsammans med romerna själva, då en förankring av beslut hos dem som berörs skapar bättre förutsättningar för att satsningar inom området blir framgångsrika.

Avslutningsvis framkommer det utifrån diskussionerna med de romska representanterna, att det behövs en övergripande strategisk minoritetspolitik, formad utifrån romers aktiva deltagande, där det finns en kunskap om romers situation, en förståelse för att förändringar av attityder kräver långsiktigt arbete, samt en medvetenhet om att romer generellt befinner sig i en underordnad position i samhället. Vidare behövs det bättre belysas vad det innebär, ur ett bredare välfärds- folkhälsoperspektiv, att majoriteten av romerna befinner sig långt från

arbetsmarknaden, att många av de romska barnen inte går i skolan eller får en bristfällig skolgång samt att bostadsbristen skapar en oerhört pressad bostadssituation.

BILAGA 1

Frågor till romska företrädare

- Hur många olika grupper finns i Malmö? ex polska, tjeckiska
- Hur många romer finns i Malmö? Hur många barn/ungdomar 0-18 (20) år? Hur många från 18(20) till 65 år? Hur många från 65 år och uppåt?
- Hur fungerar förskola / grundskola /gymnasiet / högskola? Vet ni hur många romska barn och ungdomar i Malmö som går på dagis eller i skolan?
- Hur många får undervisning i sitt modersmål romani? Hur många har anmält att de önskar detta?
- Hur fungerar det för romer och bostäder i Malmö? Får man lägenhet där man önskar att bo? Trångboddhet? Hur får man sin lägenhet? Genom t ex MKB eller ”kompis”? Hur många äger sin bostad bland romerna?
- Arbeta eller sysselsättning – hur ser det ut i de romska grupperna i Malmö? Män och kvinnor? Ungdomar? Genom Arbetsförmedlingen eller genom ”kompis”? AIC? Vuxenutbildning?
- Föreningslivet, hur många romska föreningar finns i Malmö? Vad gör dessa? fyller de någon funktion? Vilken?
- Sedan ni fick minoritetsstatus – vad har det betytt? Vad har hänt ? Kunskapen om vad det innebär bland romerna – hur ser den ut?
- Framtiden i Malmö! Vad skall satsas på?

BILAGA 2

Frågor om skolsituationen till stadsdelarna

Ungefärligt antal romska barn i förskolan resp ej i förskola i stadsdelen (eller distriktet)

Antal elever med romsk bakgrund, fördelade på låg/mellan/högstadiet

Närvarosituationen jämfört med genomsnittet elever

Tillgång till studiehandledning utifrån de behov som finns

Ungefärlig andel romska elever som deltar i hemspråksundervisning

Hur sker informationen om rätten till hemspråksundervisning

Hur stor andel på lågstadiet deltar i fritidshemsverksamhet

Finns särskilda projekt/insatser för romska barn i stadsdelen som du känner till

Uppgiftslämnare

Namn

Stadsdel/skola

Tel eller e-mail:

BILAGA 3

Svar om skolsituationen från Malmös stadsdelar

För frågeformulär, se bilaga 2.

Statistiken från skolorna måste betraktas som en uppskattning då inte alla romer uppger sin romska bakgrund i skolan. Dock är informationen från skolorna av stor vikt för en jämförelse mellan hur de romska representanterna respektive skolorna beskriver situationen för romska barn i skolan. Kvalitén på informationen från skolorna är mycket skiftande där vissa svarat mycket kortfattat, andra gjort en ordentlig genomgång och svarat utförligt. Svar har inte inkommit från alla tillfrågade skolor.

Vid en sammanräkning av antal elever av romsk härkomst i skolorna i Malmö finns det enligt statistiken från skolorna 407 barn från förskolan till nionde klass. Uppdelade efter ålder/stadie finns 56 barn i förskola, 263 barn i låg och mellanstadiet, 72 barn i högstadiet, 22 barn i särskola, samt 18 barn i fritidsverksamhet. Utifrån en jämförelse med de uppgifter de romska representanterna lämnat finns en överensstämmelse då de gör gällande att 450 barn mellan sju och femton år går i skolan, samt att 150 barn finns i förskolan. De romska representanterna har lite högre siffror vilket kan bero på att de har en större kännedom om vilka barn som är av romsk härkomst men inte uppger bakgrund i skolan. Som framgår av kapitel Barn och skola uppger de romska representanterna att antalet barn i åldern 7-15 år är 1000, således är det mellan 400-600 barn som inte är i skolan.

Rektorn för modersmålsundervisningen rapporterar att 37 barn var anmälda till modersmålsundervisning under vårterminen 2008. Enligt skolorna är 89 elever i nuläget anmälda. De romska representanterna gör gällande att ett tiotal barn får en tillfredsställande modersmålsundervisning. Enligt såväl rektorn för modersmål som de romska representanterna är ett stort hinder för modersmålsundervisningen att den inte finns tillgänglig på flertalet dialekter av romani. När det gäller studiehundledning på modersmålet är tillgängligheten något bättre, men skolorna poängterar generellt att den studiehundledning som erbjuds långt ifrån täcker de behov som finns. Gällande de romska barnen är frånvaron generellt högre eller mycket högre än genomsnittet.

Rörsjöskolan driver ett musikprojekt i syfte att minska de romska barnens frånvaro. Projektet inleddes på initiativ från musikläraren med stort stöd från skolans rektor. Barnen spelar musik under ledning av musikläraren och gruppen har haft uppvisningar på stadshuset och på skolan. Projektet syftar till att öka elevernas självförtroende och motivera dem att

närvara i skolan. Enligt musikläraren har närvaron tidvis förbättrats avsevärt, men fortfarande är närvaron låg under vissa perioder.

För att förbättra kontakten mellan de romska barnen, deras föräldrar och skolan, är romska brobyggare anställda i Kirseberg, Oxie, Rosengård och på Augustenborgsskolan. Augustenborgsskolan har för höstterminen 2008 nyanställt en romsk brobyggare, medan det är oklart om Rosengård har kvar sin brobyggare från vårterminen 2008.

Södra Innerstaden har flera projekt riktade till romer i stadsdelen. År 2005 öppnade den romska förskolan Musikanten vilken erbjuder 20 platser, halv- eller heltid beroende av föräldrarnas önskemål. Förskolan vänder sig främst till föräldrar som av olika anledningar känner sig tveksamma inför den ordinära förskoleverksamheten.

Sofielundsskolans personal har fått föreläsningar samt tagit del av en utställning om romsk kultur. Vidare har Sofielundsskolan anställt en fritidsledare med romsk bakgrund, och skolan har även erbjudit romska tjejer undervisning i en mindre klass med en och samma lärare, i ett försök att få dem att gå kvar i skolan.

BILAGA 4

Frågor till AIC om romer i Malmö

Har du/ni någon uppfattning om hur många romer ni har kontakt med?

Hur många romer befinner sig i någon form av arbetsmarknadspolitisk åtgärd, utbildning, praktik eller liknande?

Har ni stött på några speciella svårigheter i kontakten med romer? Om ja, vilka är dessa?

Hur ställer ni er till att ha projekt speciellt riktade mot romer och deras inträde på arbetsmarknaden?

Förs det någon diskussion kring romers situation i Malmö och hur ett framtida arbete med romer skulle kunna se ut? Om ja, vad diskuteras?

BILAGA 5

Svar från Arbets- och Integrationscenter

För frågeformulär se bilaga 4.

Svaren på frågorna ställda till AIC i Malmö är generellt mycket kortfattade. Detta beror till stor del på att AIC inte vet vilka som är romer, att AIC har som princip att behandla alla ur det individuella perspektivet, och att det finns en ovilja att peka ut en särskild grupp. Vidare finns det även AIC som menar att tidigare speciella insatser riktade mot romer har gett dåligt resultat vilket gör att man överlag är relativt tveksam till speciella projekt riktade till romer.

Då det inte finns någon registrering av etnisk tillhörighet är det således svårt att dra några slutsatser av materialet från AIC. Vidare kan motviljan att utpeka en etnisk grupp förstås ur ett perspektiv av icke-diskriminering. Dock kan det i detta sammanhang betonas att romers situation i Malmö, och då särskilt gällande arbetsmarknaden, vilken majoriteten av romer befinner sig långt ifrån, kan motivera att rikta speciella insatser mot romer. Detta skulle ur ett minoritetsrättsligt perspektiv inte heller vara att betrakta som diskriminering då artikel 4.2 i ramkonventionen gör gällande att insatser som syftar till att stärka romer som minoritet i förhållande till majoritetssamhället kan vara nödvändiga för att tillgodose romers rättigheter.